

Politieke mijlpalen in het leven van Antoon Roosens

► *Ludo Abicht, Roger Bourgeois, Bernard Desmet, Paul Eyben en Alain Meynen*

1929

Antoon Roosens werd geboren op 24 augustus 1929. Hij stamde uit een eerder katholieke, Vlaamsgezinde familie, waarvan diverse leden ook in min of meerdere mate politiek actief waren.

1952-1954

Antoon Roosens studeerde rechten aan de universiteit te Gent. Na zijn studies vervulde hij zijn dienstplicht bij de militaire politie, gelegerd in de kazerne te Tervuren. Naar verluidt zou hij meegewerkt hebben aan de vervaamsing van die kazerne. Nadere gegevens niet bekend.

1954 en verder

Antoon Roosens werd stagiair bij de advocatenpraktijk van Edgard van Cauwelaert, gesitueerd te Molenbeek. Edgard Van Cauwelaert is een telg van de politiek gekende familie. Via Van Cauwelaert begon Antoon Roosens een rol te spelen in het Vlaamse verenigingsleven te Brussel. Ook raakte hij betrokken bij het Vlaams jeugdcomité. Uit die tijd stammen de contacten met Daniel De Coninck (advocaat, progressief flamingant, actief bij de Volksunie) en Wilfried Martens (de latere premier), die toen praeses bij het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond was.

In die periode zocht Antoon Roosens ook toenaadering tot *Het Pennoen*. *Het Pennoen* werd opgericht in 1951 door Jan Olsen. Dit *Pennoen* stamde in feite uit de groep 'Nederland één'. Deze groep grootnederlanders was tijdens de oorlog in conflict gekomen met het VNV, omdat ze niet wilden dat Vlaanderen een onderdeel zou worden van het Derde Rijk. Wat niet belette dat ze na afloop

van de bezetting, ook hun deel van de repressie kregen te verduren. De redactie van het blad stond sterk onder invloed van bepaalde gebeurtenissen in Frankrijk, zoals de opkomst van 'priester-arbeiders'. Het *Pennoen* was sociaal, christelijk en Vlaams. Het streefde naar politieke en culturele samenwerking met Nederland. Bekende redactieleden en medewerkers waren Domela Nieuwenhuis, Staf Callewaert (Hoofdredacteur *Kultuurleven*), Mark Grammens, Arthur De Bruyne, Staf Verrept, Stefaan Lievens. Bovendien werden er ook contacten gelegd met Ernest Mandel, met de redactie van *Links*, met de Waalse Beweging. Het blad evolueerde naar een links-daensistisch-flamingantische strekking. In het *Pennoen* maakten Antoon Roosens en Ludo Abicht kennis met elkaar.

Eind jaren vijftig

Antoon Roosens wordt samen met Wilfried Martens actief in het 'jeugdcomité voor de wereldtentoonstelling'. Dit comité richtte zich tegen de Franstalige suprematie bij de organisatie van Expo '58. Dit jeugdcomité was zeker niet officieel, eerder oppositioneel, maar wist wel tijdens de Wereldtentoonstelling de organisatie van een 'Vlaamse Dag' af te dwingen.

In diezelfde periode werd Antoon Roosens, door toedoen van zijn mentor Edgard Van Cauwelaert, secretaris van het 'Vlaams Comité voor Brussel'. Van dit comité maakten vele culturele organisaties deel uit. Het kwam op voor een zuivering van de taaltoestanden in Brussel – lees, voor échte tweetaligheid –, de correcte toepassing van de taalwetten van 1932, en hij voerde campagne

rond de uitbreiding van Brussel, de zgn. 'olievlek'. Het hoogtepunt in de werking van dit comité was de strijd tegen de talentelling. In die tijd bestond er nog een systeem van tienjaarlijkse talentellingen. De resultaten van die tellingen konden wettelijke gevolgen hebben. Een gemeente met 30% anderstaligen moest de uiterlijke tweetaligheid toepassen, b.v. tweetalige dienstmededelingen, straatnaamborden enz.. Over het toepassingsgebied van deze wet was er onduidelijkheid. Gold de wet voor het gehele grondgebied, of enkel voor de taalgrensgemeenten. Het comité wilde het Nederlandse taalgebied, en met name vooral de randgemeenten, veiligstellen. Eind jaren vijftig kwam een feitelijk einde aan de talentellingen, omdat de Vlaamse burgemeesters weigerden de formulieren ervan nog uit te delen.

Begin jaren zestig

Uit de acties tegen de talentelling resulteerde een breder Vlaams programma, dat vertolkt werd door het 'Vlaams Actiecomité Brussel en taalgrens'. Antoon Roosens speelde alweer de rol van secretaris. Samen met Wilfried Martens en Staf Verrept was hij de spil van zowat alle activiteiten. De aandacht voor Brussel en randgemeenten werd verruimd met nieuwe eisen, zoals bijvoorbeeld de vernederlandsing van het bedrijfsleven. In 1961 en 1962, telkens in oktober, waren er twee marsen op Brussel. De Franstaligen stonden toen aan de Beurs met bordes waarop stond 'keer naar uw dorp' (dit slechte Nederlands was wat anders dan wat Reynebeau als historicus van deze periode vertelde 'keer terug naar uw dorp'). De eisen van het 'Vlaams actiecomité Brussel en taalgrens' waren eerder taalgericht: vernederlandsing van het bedrijfsleven, een meer Vlaamsere leger. Deze marsen werden vooral ondersteund door de Volksunie, die ze meteen probeerde te recupereren. De toenmalige CVP ondersteunde de eerste mars – en was aanwezig met een delegatie –, maar niet de tweede editie. De CVP had afspraken gemaakt met zijn Waalse vleugel om niet teveel door te slaan naar Vlaamse richting. Er was ook een gefragmenteerde deelname van socialistische studenten, maar geen officiële steun van de linkerzijde. Ook het Vermeylenfonds had een eerder twijfelende houding. Ondertussen zocht men op politiek vlak een oplossing voor het niet plaatshebben van de talentellingen.

In Hertoginnendal kwamen er afspraken voor een nieuwe taalwetgeving.

November 1963, een belangrijk keerpunt

In november 1963 werd er een grote betoging te Antwerpen georganiseerd, waarin zowel federalisme als sociaal-economische structuurhervormingen werden geëist. Die koppeling was, zeker voor de Vlaamse beweging, nieuw. Maar in de nasleep van de winterstaking van '60-'61 was de federalistische eis, gecombineerd met de eis tot structuurhervormingen in de zin van nationalisatie van de energiesector, controle over de holdings e.d., al naar voren geschoven door de stakers. De stakers hadden de indruk dat de voornamelijk Waalse (arbeiders)meerderheid voor economische structuurhervormingen institutioneel werd afgeremd door het bestaan van de Belgische, unitaire staat. Men koos niet 'tegen Wallonië' of 'tegen Vlaanderen', maar tegen de unitaire staat en het Belgisch holdingkapitaal. Sommigen noemden de betoging van november '63 een hoogdag van het sociaal flamingantisme. De betoging werd gesteund door Marcel Denekere van Links, en er was een belangrijke Waalse delegatie. Markant detail: de betoging opende met de Vlaamse Leeuw en de Waalse Haan. Antoon Roosens, Staf Verrept en Maurits Coppiepers hadden actief gehengeld naar deze Waalse medewerking. Wilfried Martens haakte in deze periode af en koos voor een carrière binnen de CVP. Ook de Kristelijke Werknemersbeweging (KWB) speelde een belangrijke rol bij de voorbereiding van de betoging. De Waalse deelname kreeg veel media-aandacht, maar even opmerkelijk was dat de steun in bepaalde media, die er wel was geweest bij de marsen van '61 en '62 verdween. Antoon Roosens & co werden ervan beschuldigd de Vlaamse Beweging mee te slepen in 'communistische' richting. De Smaele, leidinggevend figuur binnen de toenmalige *De Standaard* interpelleerde Antoon Roosens rechtstreeks, met het dreigement het comité niet langer te steunen als het de gekozen koers verder zou volgen. Die druk van buitenaf zorgde voor veel spanning in het comité, een samenwerking van diverse verenigingen. Hierbij dient ook gezegd dat het comité vooral aandacht had gehad voor de federalistische eisen, en maar enkele mensen binnen het comité de sociaal-economische eisen naar voren hadden geschoven. Na de betoging spatte het comité uit elkaar.

Antoon Breyne (hoofdredacteur van *De Nieuwe Gids*) koos toen partij tegen Manu Ruys van *De Standaard*. Hij opteerde voor de sociale richting. Ook in de ogen van Antoon Roosens was de eis van zelfbestuur en arbeiderszelfbeheer onlosmakelijk gekoppeld. Het *Pennoen* werd de spreekbuis van een wel ver voorop lopende voorhoede. Antoon Roosens schreef in het *Pennoen* dat de arbeiders de directeurs van de fabrieken mee moesten verkiezen. Diverse leden van het comité stonden onder invloed van Mandel en Marx. Het platform van de betoging van '63 was zowel naar de normen van die tijd, en zeker binnen de klassieke Vlaamse Beweging, zeer revolutionair. Antoon Roosens koos toen definitief voor de linkerzijde, in tegenstelling dus tot Martens die zijn weg binnen de CVP zocht. De keuze van Antoon Roosens leidde tot een verwijdering tussen hem en sommige familieleden.

1963-1969

De progressieve, niet partijgebonden mensen uit de Vlaamse beweging streefden ernaar hun ideeën toch partijpolitiek te vertalen. Men wilde een Vlaamse frontvorming, eerst in verbinding met de Volksunie. Bedoeling was dat deze partij een kartel zou aangaan met onafhankelijke Vlaamingen zoals Antoon Roosens, Maurits Coppieiers, Amter (Davidsfonds)... Dat kartel kwam nooit van de grond. Enerzijds omdat de rechte nationalistinnen binnen de Volksunie bevreesd waren dat hun partij teveel naar links zou evolueren, maar ook omdat Antoon Roosens e.a. vreesden ingekapseld te worden door de Volksunie, iets wat men absoluut niet wou. In die periode werden er wel contacten gelegd met de progressieve Waalse syndicalist Yerna.

Het kartel mislukte dus op Vlaams niveau, maar er werd een tweede poging ondernomen in Brussel en Brabant, met de linkervleugel van de Volksunie (n.v.d.r.: die linkervleugel ontwikkelde zich na het Volksunie-partijcongres van 1963, waar de partij een aantal sociale accenten legde). Het boegbeeld van de VU-linkerzijde was Daniël De Coninck (de 'rode mol' binnen de Volksunie). Antoon Roosens, Staf Verrept en Roger Bourgeois vormden, samen medestanders uit kringen die de Marsen en vooral de grote betoging van 1963 hadden gesteund, de groep 'de Vlaamse Democraten'.

Er werd tijdens de verkiezingen van 1965 opgekomen in een kartel van Vlaamse democraten en de progressieve vleugel van de Volksunie Brussel-Brabant onder de benaming 'Vlaams Front van

Democraten'. Dit front kwam op tegen de officiële VU (van Vic Ancliaux etc.). Het resultaat was dan ook dat de Volksunie zijn linkerzijde uit de partij stootte. Ook in die periode ontstond *De Nieuwe*, dat onverholen partij koos voor het Vlaams front, net zoals *Het Pennoen*, zij het dat die laatste het ietwat voorzichtiger deed. Mark Grammens schreef in *De Nieuwe* een spraakmakend artikel onder de titel 'Wij willen niet zomaar een Vlaanderen, maar wij willen een schoon Vlaanderen'. Met dit artikel reed hij dusdanig tegen de kar van de Volksunie, dat hij zowat een derde van zijn abonnees verloor. De verkiezingen van 1965 verliepen catastrofaal. De FDF behaalde een eclatant verkiezingssucces, boegbeeld van het Vlaams Front Daniël De Coninck raakte zijn zetel kwijt. Men sprak van het mislukte avontuur van de Vlaamse Democraten. Voor velen echter bleef het ideeëngoed van de Vlaamse Democraten het enige houvast dat te vinden was in de Vlaamse Beweging.

Naast het electorale avontuur, organiseerden de Vlaamse Democraten in de Brusselse Graaf Van Egmont ook diverse congressen, met Waalse medewerkers zoals Yerna, Perin e.a.

De Vlaamse democraten hebben als partij nog bestaan tot 1968. Men schoof zwaar op naar links, met belangrijke contacten met zowel de Trotskisten als de KP. Men kan de Vlaamse democraten uit die periode zelfs beschuldigen van enig gauchisme.

1966-1969

Het Democratisch Actiecomité Vlaanderen (DAK) ontstond in deze periode. DAK beoogde een nieuwe frontvorming, ter linkerzijde van de BSP. In die BSP roerde het toen. In het 'Onverenigbaarheidscongres' van de BSP in 1964 waren enkele te links geachte leden zoals Jaap Kruithof, Ernest Mandel en Ernest Glinne geroyeerd. Ook *Links* en *La Gauche* werden voor de keuze gesteld. Links koos ervoor binnen de BSP te blijven, *La Gauche* werd buitengebonjourd, samen met 'La Jeune Garde Socialiste' en de 'Mouvement Populaire Wallon'. Het DAK werd een verzamelplaats van linkse flaminganten, onafhankelijken (zoals Kruithof), de SBV (socialistische beweging Vlaanderen, onder invloed van Mandel). Het DAK kreeg veel steun van de KP, dankzij figuren zoals Jan Debrouwere en Jef Turf. Ook toen waren er weer plannen om een grote mars te organiseren van linkse Vlamingen, maar dit idee heeft nooit vorm gekregen. In het leidende comité van

DAK zetelden mensen als Paul Goossens en Walter De Bock.

Door ideologische discussie valt in 1969 het DAK uit mekaar. Het ging hier werkelijk om een kapellekesstrijd, voornamelijk gevoerd tussen de KP en de Trotskisten. De KP zag niet graag een nieuwe, autonome, linkse partij verrijzen. Ook Kruithof ging in die tijd zijn eigen, meer tiersmondistisch gerichte weg. Kruithof had nog maar weinig vertrouwen in de arbeidersklasse, maar was wel beïnvloed door Che Guevara.

De Vlaamse Democraten heffen hun partij op, en ook de SBV ontbindt zich. Samen vormen ze een nieuwe politieke kern onder de naam van 'Revolutionaire Socialisten' (RS). Deze voorhoedebeving, één van de kernen van een radicaal links herstructureringsproces, situeert zich volledig buiten de traditionele, Vlaamse beweging. Antoon Roosens was één van de voormannen van deze groepering. De Revolutionaire Socialisten gaven het blad *Rood* uit, dat snel in beslag werd genomen door de trotskisten. Antoon Roosens heeft nog minstens één jaar meegewerkt aan dat Trotskistische *Rood* en de RS, tot officieel de RAL (Revolutionaire Arbeidersliga) uit o.m. de RS werd opgericht (1971). In 1968 schreef Antoon samen met Marie-Noëlle Cloës, Marcel Niedergang en François Fejtö het boek: *Vivre à Cuba*.

1970-1975

De periode 1970-1975 kan zowat als het politieke sabbat van Antoon Roosens beschouwd worden. Hij leerde Marie-Noëlle Cloës tijdens een Cuba-reis kennen, trouwde met haar en bezocht Italië, Frankrijk en Algerije. Door zijn contacten met Franse en Italiaanse communisten en intellectuelen ontdekte hij Antonio Gramsci. In die periode werd Gramsci erg gewaardeerd en besproken in Frankrijk. Ook IMAVO in België besteedde veel aandacht aan Gramsci. Antoon las veel in die periode, en publiceerde o.m. in *De Nieuwe*. Ook publiceerde hij met Marie-Noëlle Cloës *Pour l'Algerie* bij uitgeverij Casterman

1977

Het Egmontpakt gaf in 1977 een nieuwe impuls aan de Vlaamse Beweging. Vooral de regelingen rond Brussel en de rand gaven weer reden tot ergernis. Pijnpunt waren de zgn. inschrijvingsrechten, waardoor de Franstaligen ook in andere dan de faciliteitengemeenten zouden kunnen genieten van faciliteiten. Ook de uitbouw van

Brussel als volwaardig derde gewest stootte op verzet. Het Egmontcomité werd opgericht vanuit het Overlegcomité van Vlaamse Verenigingen (OVV). Het Egmontpakt werd beschouwd als een gemarchandeerd van partijvoorzitters (Wilfried Martens, Karel Van Miert, Hugo Schiltz, Antoinette Spaak, Ferdinand Nothomb).

De Nieuwe werd de spreekbuis van het verzet tegen het Egmontpakt, en wel op dusdanig intensieve manier dat een massa abonnees afhaakten, wat op termijn het einde van *De Nieuwe* betekende.

Antoon Roosens speelde zeker z'n rol in het verzet tegen het Egmontpakt. Op een bepaald moment schrokken zowel OVV als de Vlaamse pers terug voor een directe aanval op het Egmontpakt. Antoon Roosens was heel duidelijk in zijn kritiek op het Egmontpakt. Hij was tegen de driedelige staatsvorming, en tegen de coalitie van een Vlaamse elite met het Belgische establishment. Hij werkte mee, en zette de strategie uit, voor het Komitee voor Democratisch Federalisme (KDF), dat op praktisch vlak vooral gedragen werd door mensen uit de Brusselse KWB (waarbij Omer Mommaerts), Vlaams Brusselse sociaal-culturele werkers, mensen van de RAL (o.m. Eric Corijn) en de KP (o.m. Roel Jacobs). Het KDF dient helaas als een mislukking beschouwd te worden. Het anti-Egmontverzet leidde tot een succesvolle, extreem-rechtse breuk met de Volksunie. De kritiek vanuit radicaal-democratisch standpunt door KDF op de sterke staatstendens in het Egmontpakt werd nauwelijks gehoord. In 1980 voerde toenmalige eerste minister Wilfried Martens toch een grondwetsherziening door in de lijn van het Egmontpakt, het begin van een reeks 'serieuze' staatsvormingen, in de richting van een 'unionistisch federalisme'.

1978

In 1978 werd Antoon Roosens op het Maseel-fondscongres van 20 mei 1978 verkozen tot voorzitter van dat fonds. Hij volgde Leo Michielssen op. In 1979 schreef hij voor het Masereel-fonds een lijvige nota over Antonio Gramsci, en stimuleerde dit fonds om een hele reeks informerende activiteiten rond de Italiaanse filosoof te ontplooien.

1981

Bij Kritak verscheen in 1981 het boek *De Vlaamse kwestie, pamflet over een onbegrepen probleem* (zie elders in

dit VMT-nummer). Volgens Roger Bourgeois heeft Antoon lang aan dit boek gewerkt. Alain Meynen merkt op dat dit boek doordrongen is van de filosofie van Gramsci, o.m. door de toepassing van het 'hegemoniebegrip' op de Vlaamse kwestie.

1980-1984

Antoon Roosens maakte, samen met Herman Van Hilst, Paul Eyben (voorzitter) en Herman De Cuyper deel uit van de raad van bestuur van de Nieuwe Pers, o.m. uitgever van *De Nieuwe* en het *Tijdschrift voor Diplomatie*. De Nieuwe kwam steeds meer in moeilijkheden, en verloor abonnees. Ook de politieke lijn van *De Nieuwe* was niet altijd duidelijk. Na de spreekbuis geweest te zijn van het Egmontverzet, ontwikkelde Mark Grammens een binnenlandse, politieke lijn die nogal sterk op het steunen van Leo Tindemans neerkwam. Op gebied van buitenlandse politiek daarentegen nam *De Nieuwe* erg progressieve standpunten in. De Raad van Bestuur van *De Nieuwe Pers* zag zich gedwongen, wegens de standpunten die Mark Grammens innam inzake de binnenlandse en de sociaal-economische politiek, hem als hoofdredacteur te ontslaan. Hij werd opgevolgd door Piet De Moor.

1987

Bij het Masereelfonds volgde Ludo Abicht in 1987 Antoon Roosens als voorzitter op. Antoon Roosens bleef wel tot zijn dood actief lid van de raad van bestuur van het Masereelfonds.

1989

Antoon Roosens werkte actief mee aan het progressieve project 'Regenboog', een samengaan van KP, SAP en vele progressieve onafhankelijken. Op de Europese verkiezingen van 18 juni 1989 stond Antoon Roosens als tweede opvolger op deze lijst. Ludo Abicht was aanwezig als vijfde opvolger.

1990

Eric Corijn, Jan Van Kerchhoven en nog wat andere mensen starten met het progressieve tijdschriftproject *Toestanden*. Paul Eyben ontpopte zich als een belangrijke financier van dit tijdschrift, Antoon Roosens zetelde in de raad van bestuur. *Toestanden* is helaas geen lang leven beschoren.

1992

De KP wilde zijn blad de *Rode Vaan* omtoveren tot een meer algemeen progressief blad *Markant*. Ook

dit blad moest op relatief korte termijn door financiële problemen het loodje leggen. Antoon Roosens was alweer betrokken bij dit progressief tijdschriftenproject, als lid van de raad van bestuur.

Ook in 1992 intensifieerden de contacten van Antoon Roosens met *Meervoud*, een blad dat voortkwam uit de kringen van werkgroep Arbeid (progressieven binnen de Vlaamse beweging, die ter gelegenheid van Vlaamse manifestaties zoals de IJzerbedevaart meestal een nogal 'warm' onthaal kregen van de rechtse groepen zoals Voorpost, VMO e.d., ook actief binnen diezelfde Vlaamse Beweging), en comités zoals het Bas-kisch comité, het Fries comité e.d. *Meervoud* heeft aandacht voor de vele nationalistische bewegingen in Europa, maar probeert ook te werken aan linkse theorievorming over de Vlaamse beweging. In *Meervoud* publiceerde Antoon Roosens tot zijn dood vele artikels, waarin hij aan de eisen van de Vlaamse Beweging een progressieve sociaal-economische onderbouw probeerde te geven, en waarin hij o.m. de idee van een Vlaams Marshallplan voor Wallonië lanceerde. Rond dit idee organiseerden zowel *Meervoud* als Masereelfonds discussiemomenten met betrokkenheid van Waalse organisaties als Toudi en het Institut Jules Destrée.

1995 en verder

Tijdens de federale verkiezingen van 1995 komt er voor de Senaat, op het Franse kiescollege, de lijst VLAAMS op, een lijst volledig gevuld met Nederlandstaligen. Op deze lijst stond Antoon Roosens als lijstduwer.

In die periode zocht Antoon Roosens ook aansluiting bij het antiglobalisme. De globalisering werd vooral bekritiseerd vanuit een radicaal, nationaal antikapitalistisch perspectief, een vorm van antikapitalistisch bevrijdingsnationalisme. Op 14 december 2001 liep Antoon Roosens nog met een deel kompanen mee in de betogingen tegen de eurotop van Laken. Zijn delegatie droeg leeuwenvlaggen mee, en de slogan 'Vlaanderen tegen het kapitalisme'.

Antoon Roosens stierf op 30 oktober 2003.

Noot

1. Dit overzicht werd samengesteld door Ludo Abicht, Roger Bourgeois, Paul Eyben en Alain Meynen. Hun interventies werden verwerkt door Bernard Desmet.